

Refleksja nad złożonością słabości nastolatków

(kilka słów o wychowaniu)

Każdy z nas, pracujący z młodzieżą, od lat zadaje sobie pytania:

Dlaczego dzisiejsi nastolatki są tak emocjonalnie słabi?

Tak nieodporni na stres, wszelkie przeciwności i trudy życia codziennego, w każdym jego przejawie i w każdym otoczeniu - w szkole, w rodzinie i wśród rówieśników?

Co takiego – My - Dorośli robimy źle?

Wydaje się, że nie ma jednej dobrej odpowiedzi, i że każdy ma trochę racji. Bo... takie czasy, szybkie tempo życia, bezstresowe wychowanie, Internet, brak szacunku dla autorytetów, przeładowany program nauki, zajęcia dodatkowe(za dużo, za mało), presja i wymagania szkolne, ambicje własne i rodziców. I można by wymieniać dalej. ....

A do tego okres dorastania. Bardzo intensywny czas przemian przyrównywany przez niektórych specjalistów do ostrego „stanu zapalnego” w całym organizmie. Wszystko się zmienia - biologia, fizjologia i psychika! A wszystko po to, by po kilku latach dziecko przeistoczyło się w osobę dorosłą. Widać więc, że musi to być proces skomplikowany!

Mnie przychodzi na myśl określenie Romantyków „Czas Burzy i Naporu”. Czas protestu, kontestacji zakazów i nakazów. Radzenia sobie z chaosem uczuć, a później długotrwałe, intensywne kształtowanie własnej odrębności i tożsamości. Dojrzałości właśnie... A My – Dorośli - dzień po dniu, zmagamy się z emocjonalnym rollercoasterem naszych nastolatków. I jakże często czujemy się bezradni.

Rozpatrując, z jednej strony uwarunkowania cywilizacyjne i społeczno-kulturowe, a z drugiej biologiczne, należy uznać, że problem obserwowanej dzisiaj słabości emocjonalnej młodzieży jest złożony i wieloaspektowy, a jego zrozumienie nie jest łatwe.

Zachodzące przez dekady zmiany w „filozofii” podejścia do wychowania odzwierciedlają ewolucję wartości społecznych leżących u podstaw trendów wychowawczych. Co innego było ważne w okresie powojennym, a co innego dwie, trzy.... dekady później.

Następowało przeniesienie akcentów - od konieczności zapewnienia bezpieczeństwa fizycznego bezpośrednio po wojnie, poprzez ruch „dzieci kwiatów” jako manifestacji wolności, pokoju i kontestacji ograniczeń społeczno-kulturowych - aż po dzisiejsze tzw. wychowanie bezstresowe zakładające z jednej strony przyzwolenie na samostanowienie dziecka i natychmiastowe zaspokajanie jego wszelkich potrzeb, a z drugiej wysokie oczekiwania i aspiracje rodzicielskie odnośnie powodzenia swoich pociech w nauce i przyszłej pracy.

Każdorazowo to rzeczywistość wymusza nowe podejście do wychowania. W okresie powojennego chaosu ważne było zachowanie poszanowania autorytetów i bezkolizyjne współżycie obywateli regulowane przez traktaty międzynarodowe ale też zasady dobrego zachowania. Savoir vivre był w cenie! Dawał poczucie uporządkowania życia i sfery publicznej, tak potrzebne dla budowania stabilizacji w powojennym świecie.

Odbudowa kraju zaś wymagała pracowitości i systematyczności w działaniu, a powszechna nauka i zdobywanie umiejętności zawodowych były priorytetem, warunkiem sine qua non budowy nowego ładu gospodarczego i społecznego. A szafarze wiedzy i praktycznych umiejętności cieszyli się autorytetem.

Podsumowując, nie było czasu na rozterki i skupianie się na własnych frustracjach! W nieodległej przeszłości ludzie doznali tak wielu strat, nieszczęść, że woleli skupiać się na budowaniu przyszłości. Trzeba było mocno zakasać rękawy, żeby zapewnić sobie i rodzinie podstawowe warunki do życia, pracy i nauki. Żeby coś osiągnąć, trzeba było się starać, solidnie pracować. Jednocześnie pozostawał obszar do rozwijania się przedsiębiorczości – nie było przecież niczego i trzeba było się dobrze postarać, żeby to zdobyć!

I tak, w nieuświadomionym przekazie kulturowym, znalazły się takie wartości jak: pracowitość, solidność, zdobywanie wiedzy, pokonywanie trudności, przedsiębiorczość i bezkolizyjne współzycie..

Z biegiem lat, w miarę postępującego dobrobytu, zapewnialiśmy dzieciom coraz lepsze warunki do życia, nauki i zabawy. Łatwiej było zaspokajać ich potrzeby, zarówno te ważne jak i mniej ważne. Przyzwyczajaliśmy je, że mogą dostawać wiele, nie wymagając od nich za wiele. Przestaliśmy uczyć, że trzeba spełniać określone warunki, by dostać nagrodę. Być cierpliwym i wytrwałym, by osiągnąć sukces lub choćby tylko pokonać trudności. Nie uczyliśmy lub uczyliśmy za mało zmagania się z codziennymi problemami. Usuwaliśmy wszelkie przeszkody, żeby tylko dzieciom żyło się lepiej niż kiedyś żyło się nam!

I tak wyrastały pokolenia dzieci nie radzących sobie z frustracją i załamujących się tak łatwo w momencie spiętrzenia trudności.!

Bo przecież ich potrzeby były zaspokajane zawsze i od zaraz. Więc skąd miałyby nagle znaleźć w sobie siłę, cierpliwość, wytrwałość i motywację...Wydaje się, że wychowujemy nadmiernie skupionych na sobie, egocentrycznie nastawionych nastolatków, przekonanych, że to ich potrzeby są najważniejsze!

Etos pracy – wysiłek i wytrwałość - stał się pusty i niezrozumiały dla wielu młodych. Ale wykształcenie, kariera, dobrze płatna praca ciągle są silnym nakazem kulturowym. Nastolatki żyją więc w przekonaniu, że powinni to osiągnąć, że tego oczekują od nich rodzice. Ale dorośli nie zadbali wystarczająco dobrze o wyposażenie ich w niezbędne do tego narzędzia! W wychowaniu poszli na skróty, na łatwiznę...Bo nauczanie dziecka wytrwałości wymaga od nich samych wytrwałości. Konsekwencji w egzekwowaniu ustalonych reguł.

A przecież czasem dla dobra dziecka trzeba mu czegoś odmówić! Pozwolić by przeżyło frustrację i niezadowolenie, bo życie nie jest przecież pasmem - wyłącznie - sukcesów...Mierzenie się z trudnościami, pokonywanie barier, to nieodzowny trening i przepustka do udanego życia! A rolą dorosłych jest uczenie, podpowiadanie jak sobie radzić z problemami. Wydaje się, że w obawie o dobre samopoczucie dziecka i lęk przed jego niezadowoleniem rodzice przeszli do defensywy, nadmiernie mu ulegając...

I tak oto wychowujemy pokolenia roszczeniowych i bezradnych nastolatków, nie przystosowanych do życia, załamujących się tak łatwo...

Jednocześnie należy pamiętać o wszystkich uwarunkowaniach obecnego świata - jego poziomie skomplikowania i zagrożeń, w obliczu których często My Dorośli czujemy się bezradni, a co dopiero dzieci czy nastolatki. Sami postrzegamy świat jako niebezpieczny, stąd liczne zakazy i ograniczenia swobody naszych dzieci. A one pozostając pod stałym nadzorem dorosłych, nie uczą się podejmowania samodzielnych decyzji, ani ponoszenia konsekwencji własnych działań. Bo przecież zawsze jest ktoś kto myśli za nich i to on jest odpowiedzialny! I tak uczymy bierności i bezradności wobec nowych wyzwań.

Ponadto, w nie do końca świadomy sposób, przekazujemy dzieciom nasze lęki, postawy i zachowania pełne obaw. Tak więc nastolatkowie wiedzą, że lepiej się wycofać niż narazić na nowe doświadczenie, niepowodzenie, stres, dyskomfort...

Nowe znaczy dla nich *Zagrażające* !_ Zapędzamy je do narożnika. Może nawet chciałyby coś zrobić ale się boją, bo nie mają zasobów do radzenia sobie z przeciwnościami, bo nie przeszły właściwego treningu społecznego, bo nie nauczyły się współzycia w grupie. Bo świat jest przecież taki niebezpieczny...

Jednocześnie, w dobie Internetu, dzieciaki izolując się od świata rzeczywistego, pogłębiają swoją bezradność wobec realnych wyzwań. Przyzwyczajani przez rodziców, że ich potrzeby są najważniejsze uważają, że to świat, inni ludzie i wszystko dookoła musi dostosować się do nich, a nie oni do rzeczywistości...

A gdy coś się nie układa po ich myśli, wycofują się do narożnika - spędzają czas w Internecie, odmawiają chodzenia do szkoły, nie wychodzą z domu...Udają się na emigrację wewnętrzną.

A My Dorośli – psychologowie i lekarze - diagnozujemy fobię społeczną...

W świadomości młodych przekaz kulturowy mógłby brzmieć tak: powinieneś osiągnąć sukces - wykształcenie, dobrą pracę, mieć wielu przyjaciół i dużo pieniędzy... Ale okazuje się, że nie jest to takie proste. Trzeba być wytrwałym, mieć motywację do zmieniania siebie, kształtowania charakteru (znamienne, że dzisiejszym języku właściwie nie funkcjonuje to pojęcie!), zasoby mentalne do pokonywania trudności, realny trening i doświadczenia w relacjach społecznych.

I tak Młodzi dochodzą do przekonania, że świat ich przerasta, i że wszystko jest dla nich za trudne, zbyt skomplikowane, i że w żadnym razie oni nie dadzą sobie rady!

Stop-klatka - stają w miejscu - w oczekiwaniu, że ktoś lub coś rozwiąże/zadecyduje/machnie czarodziejską różdżką i wszystko się zmieni... lub nic się nie zmieni. Żyją w bańce niemożności i oczekiwania na cud, który może się nie zdarzyć...

A nam zostaje rozbicie tej bańki...

Jednocześnie ugruntowuje się w powszechnej świadomości Młodych przekonanie, że można łatwo i dużo zarobić prowadząc blogi, kręcić filmiki, klipy, biorąc udział w reklamach... A to oznacza, że wykształcenie i trud nauki można sobie odpuścić! Można żyć wygodnie, przyjemnie spędzać czas i bez wysiłku przejść przez życie. Może jest to naturalne po drapieżnych latach transformacji(dziewięćdziesiątych i dwutysięcznych) wychylenie wahadła historii w drugą stronę? Teraźniejsze pokolenie młodych nie chce już brać udziału w wyścigu szczurów, wystarczy, że robili to ich rodzice! Upowszechnia się więc inny styl życia, można zarabiać inaczej, w dowolnym miejscu na świecie, próbować różnych możliwości....

Lub pracować na etacie z pełnym zabezpieczeniem socjalnym, w myśl zasady: czy się siedzi, czy się leży pensja się należy. A przyjemności czerpać z innych aktywności...

Ewa Ostrowicz - psycholog